Berdaq atındağı Qoraqolpoq
mámleket universiteti
rektorı A. Reymov
____
2023-jıl "____" ________dagi
-______ sanlı buyrıǵı menen
tastıyıqlanǵan

ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASI
JOQARI BILIMLENDIRIW, PÁN HÀM INNOVACIYALAR MINISTRLIGI

BERDAQ ATINDAǴI QARAQALPAQ MÀMLEKETLIK UNIVERSITETI

60210400-Dizayn (arxitekturalıq ortalıq dizayni)

SÙWRETLEW ÒNERI hám SIZIW
pànlerinen

KASBLIK (DÒRETIWSHILIK) IMTIXANLAR DÀSTÙRI, HÀM BAXOLAW KRETERIYASI

Nòkis 2023 jıl

Dàstùr Qaraqalpaq mámleket universitet keńesinde kórip shıǵılǵan hám maqullangan. 2023 jıl “____” iyun №   - sanlı jıynalıs bayanı.

Dúziwshiler:

Qaraqalpaq mámleket universiteti
“Arxitektura” kafedrası baslıǵı, p.i.k. dotsent X. Alyaminov;

Qaraqalpaq mámleket universiteti
Arxitektura fakulteti dekanı,
arxitektura pánleri (PhD) doktorı dotsent B. Kidirbaev;

Pikir bildiriwshiler:

Arxtorus MCHJ direktorı M. Torenyazov;

Nókis mámleket pedagogika institute
“Suwretlew òneri hám injinertlik grafikasi” kafedra baslıǵı
Kòrkem òner sınshısı pánleri (PhD) doktorı G. Mambetkadirov

1. Kirisiw

Joqarı oqıw orınlari 60210400-Dizayn (arxitekturalıq ortalıq dizayni) bakalavr tálim bağdarına tapsırıwshı abiturient ushın kàsiplik imtixan dàstùri Ózbekstan Respublikası ministrler kabinetiniń “Ayrıqsha itibar talap etiletuğın bakalavriat tálim bağdarlarına kásiplik (dóretiwshilik) imtixanlar arqalı qabıllaw tártibi tuwrısındağı qağıydanı tastıyıqlaw haqqında”gi 2018 jıl 27 iyuldagi 588-san qararı hám Ózbekstan Respublikası tálim oqıw orınlarına oqıwğa qabıllaw boyınsha imtixan programması orta arnawlı hám kásip-óner kolledjlerindegi suwretleytuğın kórkem óner hám dizayn pánleri tiykarında dúzilgen bolıp, abiturientlerdiń ámeliy kónlikpe hám ilmiy tájriybelerin anıqlaw ushın mólsherlengen. Suwretlew òneri grafik usılları tiykarında abiturientlerdiń dóretiwshilik qábiletlerin sınaqtan ótkeriw hám postanobka (natura) ni sızıwğa tiyisli kompetensiyalarini bahalawdan ibarat.

Sızıw páni boyınsha abiturientlerge imtixan tapsırmaların beriwden maqset sızılma sızıw qağıydaların hám standartların, proeksion baylanısların, munasábetlerin hám kórinislerin biliwi, sızıq túrleri, ólshemler qoyıw, qırqım túrleri hám olardı qóllawğa tiyisli teoriyalıq bilim hám ámeliy kónlikpelerge ıyelewi kerek.

Suwretlew òneri páni boyınsha berilgen naturani reńler tiykarında súwretlew, jarıq hám sayalardı, aldıngı hám artqı plandağı kòrinislerdi kórsetiw boyınsha abiturientlerdiń dóretiwshilik qábiletlerin sınaqtan ótkeriw hám reńlerdi tuwrı tańlawların bahalawdan ibarat esaplanadi.

60210400-Dizayn (arxitekturalıq ortalıq dizayni) bağdarı boyınsha tańlawda studentlikke qatnasuvshı abiturientler “Suwretlew òneri” hám “Sızıw” pánlerinen dóretiwshilik imtixan tapsıradı.

Birinshi dóretiwshilik imtixan “Sızıw” - maksimal ball 93, 0 ball;

Ekinshi dóretiwshilik imtixan “Suwretlew òneri” - maksimal ball 63, 0 ball;

Jámi maksimal ball - 156, 0 ball.

2. Kásiplik-dóretiwshilik imtixandıń maqset hám wazıypaları

“Suwretlew òneri” páni boyınsha : Bir neshe tùrli reńler kórinisinde bolǵan shúberek (drapirovka) hám buyımlardan (miyweler, gùller, ılaydan islengen ıdıs, gips deneleri) ibarat bolǵan natyurmorttı súwretlew wazıypası beriledi. Bul tapsırmanı beriwden maqset abiturientler berilgen natyurmortt “Suwretlew òneri” pàninen reń hám keńisliktegi denelerdiń òz ara baylanısları, reńli suwrettegi kompozitsiyasining atqarılıw nizamlıqların qabıllaw múmkinshiligin, reńlerdiń óz-ara baylanısıwı hám qaǵazǵa iykemlestirip jaylastırılıw, reń qatlamlardıń qoyiliwi,

reńlerdi tolıq hám shegaralanǵan haldaǵı àmelge asırıw, “reńli suwret” múmkinshiligi hám suwrettiń stilin orınlaw tehnologiyasi hám jumıs inventarlarınıń durıs qollanıwın anıqlawdan ibarat bolıp esaplanadi. Abiturienttiń renli suwretti saliw uqıplılıǵın, suwretlew òneri bilimlerin tereńnen ámelde sheberlik penen kórsete biliwin anıqlanadı.

“Sızıw” páni boyınsha : abiturientlerge imtixan tapsırmaların beriwden maqset abiturient sızılma sızıw qaǵıydaları, standartları, proeksion baylanısları, sızıq túrleri, ólshemler qoyıw, qırqım hàm qırqım túrleri hám olardı qóllaw kónlikpelerge ıyelewi kerek. Abiturienttiń sızılma sızıw sheberligin ámelde kórsete biliwi zárúr.

3. Abiturient bilimine qoyılatuǵın talaplar

“Reńli suwret” páni boyınsha :

- abiturient naturaga (natyurmort tabiyiy kórinisi) itibar bergen halda reńli suwret pánine tiyisli denelerdiń tolıq kórsetip beriwi;

- reńler aylanbasindaǵı reńler nızamı tuwrısındaǵı túsiniklerge ámel ete otırıp qoyılǵan natyurmorttı boyaw ;

- reńler aralıǵindaǵı qarama - qarsılıq, suwıq - ıssı reńler tuwrısındaǵı oyda sawlelendiriwdi ámelde qollay biliw.

- shaxstıń individual, (naturadan) reńli boyawlar (akvarel, guash) paydalanıw jolların, texnika hàm texnologiyasın suwret salıw dáwirinde abiturient reńli suwret nizamlıqları arqalı óziniń pikirin, dúnyaǵa kóz qarasın, kórkem onerge bolǵan qızıǵıwshılıǵın, reńli boyawlar, ápiwayı qálemler hám kistlar menen jumıs islew hám olardan paydalanadı biliwi.

- pánniń mazmunınan kelip shıqqan halda berilgen naturaga tiyisli bolǵan úskenelerdi kórkem talıqılaw;

- reńler texnologiyasın ózlestiriw hám àmelde orınlaw arqalı belgilengen wazıypalardı orınlawı kerek.

“Sızıw” páni boyınsha :

- túrli grafik texnika salasındaǵı jumıslar quralları: grafik qálem, múyeshtegi, graduslı, taǵa tárizlı sızǵıshlar, cirkul hám basqalar ;

- geometriyalıq sırtqı kórinislerdiń plastik tutasıw nızamları, aldınan hám ústinen kórinisler tiykarında detalning úshinshi kórinisin jaratıw, aksonometrik proeksiyalar, sızılmanı jaylastırıw haqqında oyda sawlelendiriwge ıye bolıw;

- ámeliyatda iyelengen bilimleri tiykarda sızılmashılıq inventarların qóllawdı ;

- ólshemlerdi qoyıw qaǵıydaları ;

- masshtablar, sızıqlar ;

- detallar túsiniń geometriyalıq tiykarları, kórinisler, kesindiler hám kesimler, sızılmalarda jazıwlar hám belgilewlerdi biliwi hám olardan paydalana alıwı ;

- keńislikdegi kólemdi qaǵaz tegisliginde grafik texnikasında súwretlew;

- tekǵana kórinetuǵın, sonday aq keńisliktegi kòrinbeytuǵın detaldın tàreplerin siziw;

- dóretiwshilik pikirlep hám kóriw qábileti arqalı sızıwdı rawajlandırıw kónlikpelerine ıyelewi kerek.

4. “Reńli suwret” páninen kásiplik (dóretiwshilik) imtixandıń bahalaw kriteryaları

Wazıypa : úy-ruzǵar buyımlarınan dùzilgen natyurmort yamasa túrli reńlerge iye ápiwayı buyımlar, gipslı rozetka, ósimlik ǵunshaları, gúl hám palız eginlerilerden dúzilgen natyurmort qóyıladı.

Reńli suwret A3 formatdaǵı tarshun qaǵazda qálem hám akvarel, guash boyawlarınan paydalangan halda atqarıladı.

Bul tapsırmanı beriwden maqset abituriyentning “suwretlew ò” páni boyınsha iyelegen bilim hám ilmiy tájriybelerin anıqlawdan ibarat esaplanadi.

wazıypa : 4 (tórt) akademikalıq saat (180 minut) dawamında atqarıladı.

№	Kriteryalar	Kriteryalar tiykarında belgilengen ballar
1.	**Natyurmortning qaǵaz formatına salıstırǵanda tuwrı jaylastırilganligi tómendegi 4 basqıshdıń biri menen bahalanadı :**	**0,0-8,0**
1.1	Natyurmortni qaǵaz formatına salıstırǵanda jaylastırıwda qopal aljasıqlarǵa jol qoyılǵan, qaǵıydalarǵa ulıwma ámel etilmegen bolsa.	0,0-2,0
1.2	Natyurmort qaǵaz formatına salıstırǵanda nadurıs jaylastırılǵan (qaǵaz formatınan shıǵıp ketken, oraydan jaylastırilmagan, múyeshine túsip qalǵan) bolsa.	3,0-4,0
1.3	Natyurmort qaǵaz formatına jaylastırılǵan, biraq kamchilliklar bar (qaǵaz formatına salıstırǵanda bir az kishi yamasa bir az úlken) bolsa	5,0-6,0
1.4	Natyurmortning qaǵaz formatına salıstırǵanda tuwrı jaylastırılǵan bolsa	7,0-8,0
2.	**Shapaq sızıǵı tuwrı tabılǵanlıǵı tómendegi 5 basqıshdıń**	**0,0-10,0**

	biri menen bahalanadı:	
2.1	Buyım hám ústlerde suwretleniwinde shapaq sızıǵına ulıwma ámel etilmegen bolsa	0,0-1,0
2.2	Shapaq sızıǵı barlıq buyım hám ústlerde nadurıs tabılǵan bolsa.	2,0-3,0
2.3	Shapaq sızıǵın anıqlawda anıq emeslikler bar (Ayırım zat hám buyımlar suwretinde uyqaspawshılıqler ámeldegi) bolsa.	5,0-6,0
2.4	Shapaq sızıǵı birpara buyımlarda tuwrı tabılǵan bolsa	7,0-8, 0
2.5	Shapaq sızıǵı barlıq buyım hám ústlerde tuwrı tabılǵan bolsa.	9,0-10,0
3.	**Zat hám buyımlardıń óz-ara koefficientler tuwrı tabılǵanlıǵı tómendegi 4 basqıshdıń biri menen bahalanadı:**	**0,0-10,0**
3.1	Natura koefficientlerdi tabıwǵa ulıwma háreket etilmegen, júdá qopal aljasıqlar ámeldegi bolsa.	0,0-2,0
3.2	Naturaga qoyılǵan zat hám buyımlar koefficientlerdiń tabılıwında qopal aljasıqlar ámeldegi bolsa.	3,0-4,0
3.3	Naturaga qoyılǵan zat hám buyımlar koefficientler tabılǵan, biraq kemshilikler ámeldegi bolsa.	5,0-7,0
3.4	Zat hám buyımlardıń óz-ara koefficientler tuwrı tabılǵan bolsa.	8,0-10,0
4.	**Reń menen islewde nur hám saya nizamlıqlarına ámel etilgenligi tómendegi 4 basqıshdıń biri menen bahalanadı:**	**0,0-8,0**
4. 1	Nur hám saya nizamlıqlarına ulıwma ámel etilmegen yamasa olar nadurıs kórsetilgen bolsa.	0,0-2,0
4.2	Natura sırtı, onıń átirapındaǵı nur hám sayalardı kórsetiwde qopal aljasıqlarǵa jol qoyılǵan bolsa.	3,0-4,0
4.3	Natura sırtı, onıń átirapındaǵı nur hám sayalardı kórsetiwge háreket etilgen, biraq olar rangtasvirida kamchilliklar ámeldegi (blik, jarıq, yarım saya, saya hám refleks suwretindegi izbe-izlik buzılǵan) bolsa.	5,0-6,0
4.4	Natura sırtı hám de onıń átirapındaǵı nur hám sayalar tuwrı kórsetilgen (blik, jaqtılıq, yarım saya, saya hám refleks suwretindegi izbe-izlik sıyaqlılar óz ornında) bolsa.	7,0-8,0
5.	**Naturani islewde reń munasábetleri tuwrı tabılǵanlıǵı tómendegi 3 basqıshdıń biri menen bahalanadı:**	**0,0-6,0**
5.1	Naturani islewde reń munasábetleri tabilǵan zatǵan bolsa (natyurmort reńlerinde zat hám buyımlardıń uzaro reń munasábetleri ortasında ulıwma baylanıslılıq joq).	0,0-2,0

5.2	Natyurmortni islewde reń munasábetlerin tuwrı kórsetiwge háreket etilgen, biraq olar talap dárejesinde bolmaǵanda (natyurmort reńlerinde zat hám buyımlardıń óz-ara reń munasábetleri ortasında baylanıslılıq kemrek).	3,0-4,0
5.3	Naturani islewde reń munasábetleri tuwrı tabılǵan (natyurmort reńlerinde zat hám buyımlardıń óz-ara reń munasábetleri ortasında baylanıslılıq ámeldegi) bolsa.	5,0-6,0
6.	**Perspektiva (sızıqlı hám hawa perspektivasi) qaǵıydalarına ámel etilgenligi tómendegi 3 basqıshdıń biri menen bahalanadı:**	**0,0-6,0**
6.1	Perspektiva qaǵıydalarına (sızıqlı -reńli hám hawa perspektivasi) ulıwma ámel etilmegen, júdá qopal aljasıqlar ámeldegi bolsa.	0,0-2,0
6.2	Sızıqlı perspektiva qaǵıydaları orınlanǵan, biraq reń hám hawa perspektivasiga ámel etilmegen (birinshi hám arqa planlar ortasındaǵı ayırmashılıqlar kórsetilmagan) bolsa.	3,0-4,0
6.3	Perspektiva (sızıqlı hám hawa perspektivasi) qaǵıydalarına ámel etilgen bolsa.	5,0-6,0
7.	**Akvarel bo'yog'i texnikasınan tuwrı paydalanilganligi tómendegi 3 basqıshdıń biri menen bahalanadı:**	**0,0-6,0**
7.1	Akvarel bo'yog'i texnikasınan nadurıs paydalanılǵan bolsa.	0,0-2,0
7.2	Akvarel bo'yog'i texnikasınan tuwrı paydalanıwǵa háreket etilgen, biraq buzılıwlar ámeldegi (birpara jaǵdaylarda reńler qoyılıwı oǵada qurǵaqlay hám qalıń, guash texnikası menen aralasıp ketken) bolsa.	3,0-4,0
7.3	Akvarel bo'yog'i texnikasınan tuwrı paydalanılǵan bolsa.	4,0-6,0
8.	**Zat hám buyımlar fakturasi (shúberek, ılaydan islengen ıdıs, shını, metal hám basqalar) tuwrı ańlatpa etilgenligi tómendegi 5 basqıshdıń biri menen bahalanadı:**	**0,0-9,0**
8.1	Suwrette zat hám buyımlar fakturasi (materiallıq) ulıwma kórsetilmagan.	0,0-1,0
8.2	Suwrette zat hám buyımlar fakturasini (materiallıq) kórsete almaǵan, orınlanǵan ishda olardıń fakturasini anıqlap bolmaydı.	2,0-3,0
8.3	Natyurmortdagi zat hám buyımlar fakturasi (materiallıq) ni kórsetiwde kamchilliklar bar (gips buyım kórinisi aq shınına uqsap qalǵan hám taǵı basqa).	4,0-5,0
8.4	Natyurmortdagi zat hám buyımlar fakturasi (materiallıq) ni bólekan kórsetilgen.	6,0-7,0
8.5	Suwrette zat hám buyımlar fakturasi (materiallıq) tuwrı	8,0-9,0

	ańlatpa etilgen.	
	Jámi maksimal ball:	**63.0**

Túsindirme. Bahalaw kriteryasınıń kishi bántlerinde berilgen nomerler sol bánt boyınsha beriliwi múmkin bolǵan balldı belgileydi. Mısalı, 2-bólimdiń 2. 3 bandidagi “4, 0-6, 0” nomeri sol kórsetkish boyınsha 4, 0 den - 6, 0 ge shekem bolǵan aralıqta bahalanishi múmkinligin ańlatadı.

5. “Sızıw” páninen kásiplik (dóretiwshilik) imtixanı bahalaw kriteryaları

Sızıw páninen dóretiwshilik imtixan 93,0 ball menen bahalanadı hám ol eki wazıypadan ibarat boladı.

Sızıw páninen A-3 format ólshemdegi vatman qaǵazda qálemde atqarıladı.

Imtixan waqtı 2 (Eki) akademik saat (90 minut).

Birinshi wazıypa: eki kórinisi boyınsha berilgen detalding úshinshi kórinisi tabilsin hám zárúr kesindiler orınlansın. Detalning aksonometrik (tuwrı múyeshli izometrik yamasa tuwrı múyeshli diametrik) proeksiyası sizilsin hám zárúr kesim hàm qırqımı berilsin.

Ekinshi wazıypa: Komissiya aǵzası kórsetken sózdi 10-shı “B” túrindegi qıya standart sızılma shrifti menen jazılsin.

“Sızıw” pàninen wazıypanıń bahalanıw tómendegishe:

№	Kriteryalar	Kriteryalar tiykarında belgilengen ballar
1.	**Eki kórinisi boyınsha berilgen detalning jetispewshi kórinisin tabıw hám zárúr kesindiler atqarılıp hám de ólshemler kórinislerge standart tiykarında bólistirip qóyıw tómendegi 8 bántler jıyındısı kórinisinde bahalanadı:**	**0,0-40,0**
1.1	Shártti tuwrı ańlap, berilgen kórinislerdi standart tiykarında kóshirgenligi ushın;	0,0-3, 0
1.2	Masshtab tuwrı saylanǵanlıǵı ushın;	0,0-3,0
1.3	Detaldıń jetispewshi kórinisin tuwrı orınlanǵanlıǵı ushın;	0,0-10,0
1.4	Sızılǵan úsh kóriniske kerekli kesindi túrinen tuwrı paydalanǵanligi ushın;	0,0-10,0
1.5	Kórinislerde ólshemlerdi tuwrı bólistirilgenligi ushın;	0,0-4,0
1.6	Standart tiykarında ólshemlerdi jazılǵanlıǵı ushın;	0,0-3,0

1.7	Kóriniste hám ólshemlerdi qoyıwda sızıq túrlerine ámel etilgenligi ushın;	0,0-5,0
1.8	Shártti orınlawda standart qopal qátelikke jol qoyilmagan	0,0-2,0
2	**Detaldıń aksonometrik (tuwrı múyeshli izometrik yamasa tuwrı múyeshli dimetrik) proeksiyası jasalǵanı hám zárúr kesindi berilgenligi ushın tómendegi 7 bántler jıyındısı kórinisinde bahalanadı:**	**0,0-45,0**
2.1	Aksonometrik proeksiya tuwrı baslanǵan;	0,0-4,0
2.2	Aksonometrik proeksiya pıtken;	0,0-8,0
2.3	Aksonometriyada kesindi tuwrı orınlanǵan;	0,0-10,0
2.4	Aksonometriyada sızıq túrlerine ámel etilgenligi ushın;	0,0-8,0
2.5	Sızılmanı sızılma qaǵazına tuwrı jaylastırilganligi ushın;	0,0-6,0
2.6	Sızılmanı formatda sapalı orınlanǵanlıǵı ushın;	0,0-6,0
2.7	Shártti orınlawda standart qopal qátelikke jol qoyilmaǵan.	0,0-3,0
3	**Komissiya aǵzası kórsetken sózdi 10-shı "B" túrindegi qıya standart sızılma shrifti menen jazılsin.**	**0,0-8,0**
3.1	Standart sızılma shriftine járdemshi tor chiziganli ushın.	0,0-5,0
3.2	Sızılma shriftin standart qalıńlıǵında jazǵanlıǵı ushın.	0,0-3,0
	Jámi maksimal ball :	**93,0**

Túsindirme: bahalaw kriteryasınıń kishi bántlerinde berilgen nomerler sol bánt boyınsha maksimal balndı belgileydi. Mısalı, 1-bandning 1.4 kishi bandidagi "0, 0-10, 0" nomeri sol kórsetkish boyınsha 0 den-10 ǵa shekem aralıqta bahalanıwın ańlatadı.

Esletpe. Dóretiwshilik imtixanǵa qatnaspaǵan abiturientke qayta tapsırıwǵa múmkinshilik berilmaydi hám "0" ball menen bahalanadı.

Imtixan nátiyjeleri imtixan ótkerilgen kúnniń erteńına daǵaza etiledi.

6. kásiplik (dóretiwshilik) imtixan tapsırılatuǵın pánler kompleksi

t/r	Tálim baǵdarı kodi	Bakalavriat tálim baǵdarı	1-pàn	2-pán
	60210400	Dizayn (arxitekturalıq ortalıq dizayn)	chizmachilik	Reńli suwret

7. Apellyatsiya tártibi

Abiturient kásiplik (dóretiwshilik) imtixan nátiyjeleri dağaza etilgennen keyin 24 saat ishinde apellyasiya komissiyasına mùrajet etiw huqıqına iye. Appelyasiya tek abiturienttiń óz jumısı nátiyjeleri boyınsha kórip shığıladı.